

Recenzii

DOI: 10.62229/rst/7.1/9

Liliana Ionescu-Ruxăndoiu (coord.), Andra Vasilescu, Liliana Hoinărescu, Liana Pop, Mihaela-Viorica Constantinescu, Ariadna Ștefănescu, Răzvan Săftoiu, Daniela Roventă-Frumușani, Carmen-Ioana Radu, Melania Roibu, Gabriela Stoica, Stanca Măda, Emilia Parpală, Oana Uță Bărbulescu, Anca Gâță, *Dicționar de pragmatică și de analiză a discursului (DPAD)*, Institutul European, Iași, 2023, 549 p, ISBN: 978-606-24-0375-1

O apariție editorială importantă a anului 2023 este *Dicționarul de pragmatică și analiză a discursului (DPAD)*, rod al colaborării fructuoase a mai mulți specialiști din diverse centre universitare românești. Lucrarea oferă un valoros instrument de lucru pentru domeniul lingvisticii funcționale, fiind comparabil prin densitatea și actualitatea informației, capacitate de sinteză conceptuală și rigoare cu dicționare similare apărute în străinătate. Dicționarul se adaugă cu succes unei serii de lucrări destinate specialiștilor și celor care se formează în domeniul filologic, mai vechiului *Dicționar de științe ale limbii (DȘL)*, trei ediții: 1997, 2001, 2005) sau recentului *Dicționar de termeni gramaticali și concepte lingvistice conexe (DTG, Univers Enciclopedic Gold, 2023)*.

DPAD cuprinde 316 termeni în principal din domeniul pragmaticii și al analizei discursului (cu firești comparații între școlile de tip anglo-saxon și cele de limbă franceză), dar și din zone inter- și transdisciplinare (retorică și argumentare, stilistică, naratologie, teoria textului, sociologie și sociolingvistică, psihologie și psiholingvistică, antropologie culturală, științele comunicării), punând astfel în evidență caracterul integrativ al pragmaticii și dinamica sa accentuată din ultimele decenii.

Conceptele fundamentale, mai ales din domeniul pragmaticii, sunt tratate pe larg (1-4 pagini), relativ monografic, dar și cu numeroase trimiteri spre vocile conexe din interiorul dicționarului. În această categorie intră prezentarea în sinteză a disciplinelor care stau în atenția autorilor (*analiza discursului, analiza critică a discursului, etnometodologie, pragmatică, retorică ș.a.*), dar și explicarea detaliată a elementelor ce definesc aria de specificitate a acestei științe a limbii (ca de exemplu, *act de vorbire, act pragmatic, conector, conflict verbal, deixis, discurs, forță ilocuționară, implicatură, impolitețe, inferență, interacțiune verbală, marcatori discursivi, maxime conversaționale, performativ, politețe, perlocuționar, pragmaticizare, presuposiție, principii pragmatice ș.a.*).

Aceste articole de dicționar au, așa cum se poate observa, o structură unitară riguroasă, pornind de la definiție către istoria și evoluția conceptului, trăsături, taxonomie, funcții comunicative și discursive, oferind, unde este necesar, și eventuale modele de analiză. Un exemplu relevant este, în acest sens, intrarea *act de vorbire/act verbal/act de limbaj* care pornește de la definiție și clarificări teoretice preliminare, discută natura actului de vorbire în concepția lui Austin (1962), Strawson (1964), Searle (1969), Grice (1975), Bach/Harnish (1979) și sintetizează diversele perspective de realizare a taxonomiei actelor de vorbire pe baza unei bibliografii cuprinzătoare, care adaugă la numele și

lucrările menționate deja pe cele ale lui Searle/Vanderveken (1985), Wierzbicka (1987), Sadock (1994) ș.a. De reținut sunt și sugestiile de lectură pe care dicționarul le oferă între voci, de natură să ghideze parcursul cognitiv al cititorului; în cazul articolului sus-menționat se face relaționarea cu *act pragmatic (pract)*, *constatativ*, *context*, *ilocuționar*, *indicator al forței ilocuționare*, *inferență*, *locuționar*, *perlocuționar* ș.a

Conceptele subordonate se limitează la definiție și exemple (de ex. *acord verbal*, *adiacență*, *alocutiv*, *delocutiv*, *dezacord verbal*, *eveniment comunicativ/discursiv*, *fond comun de cunoștințe*, *polilog*, *solilocviu* ș.a.), unele dintre acestea apărând în „constelații” de tipul: *act pragmatic – pragmem*, *argument – argumentare – argumentativ*, *intertextualitate – intertext*, *dialog-dialogal/dialogic-dialogism* ș.a.

Dicționarul include și numeroși termeni indispensabili pentru aparatul conceptual și metodologic al pragmaticii/analizei discursului, preluați din terminologia largă a lingvisticii (*cod*, *competență*, *context*, *fatic*, *funcție a limbajului*, *gramaticalizare*, *metalimbaj*, *metalingvistic*, *nonverbal*, *oral*, *paradigmă*, *paraverbal*, *performanță*, *referință* ș.a.), a lingvisticii textului (*coerență*, *coeziune*, *conexitate*, *enunț*, *enunțare*, *intertextualitate* ș.a.), din sociologie, psihologie, cognitivism (*emoție*, *identitate*, *ideologie*, *metaforă cognitivă*, *pathemizare*, *stereotip* ș.a.), din retorică (*argument*, *ethos*, *entimemă*, *logos*, *pathos*, *silogism*, *sofism* ș.a.), naratologie (*punct de vedere/focalizare/perspectivă*), stilistică (*hiperbolă*, *ironie*, *metonimie*, *repetiție*, *sinecdocă*, *sarcasm*, *umor* ș.a.), științele comunicării (*comunicare interculturală*, *interpersonală*, *emotivă*, *emoțională*, *mediată de calculator* ș.a.). În multe din aceste cazuri, conceptele sunt „recitate” din perspectiva pragmaticii și analizei discursului și integrate metodologic acestor discipline prin excelență „absorbante”.

Unul dintre meritele incontestabile ale DPAD ține de căutarea și impunerea unei terminologii care să redea în limba română echivalentele din engleză și/sau franceză din domeniul pragmaticii și al analizei discursului. Această mișcare de sincronizare terminologică cu discipline aflate în plină expansiune (în special pragmatica) a început în ultimele două-trei decenii și continuă și astăzi, obligând pe cercetătorii români la alegeri bine motivate și negociate în comunitatea de practică. În acest sens, DPAD include la început o listă de posibile corespondente românești ale unor termeni din limba engleză, deși este posibil ca în corpul articolelor să găsim mai multe astfel de opțiuni. Este, de asemenea de apreciat, atenția autorilor la indicarea unor sinonimii mai mult sau mai puțin exacte, existente în metalimbajul disciplinelor în discuție (de ex. *ascultător – receptor*, *alocutor – destinatar – interlocutor*; *emițător – locutor – vorbitor*; *punct de vedere – focalizare – perspectivă* ș.a.)

DPAD include și o consistentă și foarte utilă bibliografie a lucrărilor de pragmatică și analiza discursului citate (pp. 423-491), de asemenea, în premieră, bibliografia studiilor românești din aceste domenii (pp. 492-534). Indicele final de termeni, realizat cu acribie, facilitează căutarea articolelor de dicționar și corelațiile conceptuale de care are nevoie cititorul.

Lucrare de un înalt profesionalism, proaspăt apărut *Dicționar de pragmatică și analiză a discursului* va fi un instrument de lucru indispensabil atât lingviștilor, cât și celor care doresc să aprofundeze studiul limbii din perspectivă funcțională (studenți, masteranzi, doctoranzi).

Oana Chelaru-Murăruș
Universitatea din București
oana.murarus@litere.unibuc.ro